

Torstai / Thursday 20.10., 13:00-14:30

Suomen Teiniliitto, 1960–70-lukujen murros ja historiakuvan muodostuminen

Torstai 20.10., 13:00–14:30 (A2a)

Kieli: Suomi

Työryhmässä arvioidaan sitä, kuinka lähistoriallisen yhteiskunnallisen ilmiön historiakuva muodostuu ja miten tämä vaikuttaa ilmiöstä käytäviin historiadebatteihin. Tapausesimerkkinä on oppikoululaisten etujärjestö Suomen Teiniliitto (1939-1983) ja koulumaailma 1960-70 lukujen murroksessa.

Suomen Teiniliitto oli 1960- ja 70-luvun huippukautenaan todennäköisesti Suomen yhteiskunnallisesti vaikutusvaltaisain nuorisojärjestö. Se on toistaiseksi jäänyt kokonaishistoriaansa paitsi ja on siksi nykyisin lähes tuntematon muille kuin aikalaisille. Aikalaisienkin historiakäsitys painottuu vahvasti henkilökohtaisiin kokemuksiin ja siihen, kuinka myöhemmin poliittisen uran luoneet ja siksi yleisesti tunnetut entiset Teiniliitto-aktiivit ovat järjestöön viitanneet. Työryhmän puheenvuoroissa Teiniliiton historiakuva analysoidaan historiantutkimuksen, aikalaisreflektion ja dokumenttielokuvan käsikirjoittamisen kautta.

Teiniliiton historiakuva painottuu erityisesti 1970-luvun alkupuoleen. Tuolloin Teiniliiton keskeisiin tehtäviin tultiin poliittisten nuorisojärjestöjen kautta, ja nuortaistolaisuudella oli Teiniliitossa runsaasti vaikutusvaltaa. Tätä vaihetta edeltänyt koululaitoksen konservatiivisen ilmapiirin (tunneregiimin) murros 1960-luvulla, koululaisten omaehtoisen radikalisoitumisen kausi, tyttöjen uudenlainen yhteiskunnallinen toimijuus sekä syyt koululaisten puolueisiin suuntautuneelle poliittiselle organisoitumiselle jäivät historiakuvassa vähemmälle huomiolle.

Vaikka Teiniliiton julkinen aikalaismuistelu on ollut varsin monipuolista, järjestö nousee esiin nykyisessä keskustelussa usein yksilotteisesti ja arvopohjaisesti. Viittaukset ovat useimmiten negatiivisia ja liittyvät osaamattomuuteen, suhmurointiin ja uhmakkaaseen pikkupolitikointiin. Meneillään olevan ”Teiniliitto, vimma ja rakkaus” -hankkeen tutkimuksessa, erityisesti tutkimushaastatteluilta ja kirjallisen muistitiedon keruussa sekä hankkeeseen liittyvän dokumenttielokuvan tuotannossa on havaittu, että julkisuudessa esitettyjen Teiniliitoviittausten yhteiskunnallinen konteksti on harvoin kovin laaja tai moniääninen. Tämä selittyy osin sillä, että yksilotteinen viittaaminen Teiniliittoon sopii viime aikoina voimistuneeseen debattiin kylmän sodan historiasta.

Ville Okkonen: *Vasemmistolaisten opettajien valvonta 1950- ja 1960-lukujen taitteessa*

Esitelmässäni avaan Suojelupoliisin suhdetta vasemmistolaisiksi epäiltyihin opettajiin 1950- ja 1960-lukujen taitteessa: millä valvontaa perusteltiin, kuinka tietoa kerättiin ja miten sitä sovellettiin esimerkiksi opettajakorkeakoulujen ja seminaarien sisäännotossa? Havainnot antavat mahdollisuuden kommentoida tutkimuskuvaa ja yleisempää keskustelua tuon ajan koulutuspolitiikasta, myöhemmästä ”politisoitumisesta” ja yleensä niin kutsutun kylmän sodan ajan yhteiskuntahistoriasta.

Liisa Lalu: *Teiniliitto tyttöjen toimijuuden mahdollistajana*

Suomen Teiniliitto tarjosi koululaisille oman toimintakanavan, jossa vertaisten ja hieman vanhempien joukossa nuoret pääsivät harjoittelemaan yhteisössä toimimista ja vastuun ottamista, sekä vaikuttamaan oman joukkonsa, koulunsa ja - varsinkin Teiniliiton vaikutusvaltaisimpina aikoina 1960-70-lukujen taitteessa - laajemminkin yhteiskuntaan.

Mutta ketkä Teiniliitossa pääsivät vaikuttamaan, ja miten? Tässä esitelmässä paneudun Teiniliittoon erityisesti tyttöjen toiminnan mahdollistajana. Teinitoiminta antoi monille tytöille äänen vertaisten joukossa, eli mahdollisti yksilön toimijuuden. Samalla teinien joukossa tytöt olivat osana laajempaa teinien yhteisöä ja sen toimijuutta teinien tahdon ja muutoksenhalun ajajina.

Esitelmän pääasiallisena lähteenä on muistitieto. Kysyn, miten entiset teinit muistelevat teinitoimintaa, teiniaikojen tovereitaan sekä miten he näkevät ajan mahdolliset sukupuoliroolit ja eri taustoisten teinien mahdollisuuden toimia. Samalla pohdin, mitä ja ketä Teiniliittoa muistella oikeastaan muistellaan - siis ketkä pääsivät ääneen Teiniliitossa ja toisaalta nyt.

Kimmo Rentola: *Aikalaistoimijan ja tutkijan dialektiikka*

Vaikka taustani on vaikuttanut tutkimusteni teemoihin, olen empinyt kohdistaa tutkijan katsetta itseeni suoraan toimijana. Nyt kuitenkin olen hankkeessa Teiniliitto, vimma ja rakkaus.

Historioitsijoiden omaelämäkerroissa painottuvat ideat ja löydöt, voitot ja tappiotkin. Parhaimmillaan kohotaan kulttuuri- ja aatehistoriaan. Tässä ei lähtökohtana ole historianantutkija eikä edes kasvu sellaiseksi, vaan nuori aktivisti. Rohkaisua soveltaa koulutustaan oman elämän tarkasteluun tarjoaa Sheila Rowbothamin (2001) analyysi 1968-taipaleestaan

Tutkijana tuskittelee etenkin tunteiden katoamista aikalaisten mukana. En tavoita jäännöksettä puolen vuosisadan takaista tunnemaailmaa, mutta jotain kertoo sekin, mitä muistissa on. Introspektiossa elämä näyttäytyy kokonaisuutena, eri aspektit limittäin. Pidän nähtävillä, mitä luulen muistavani, mihin haen muita lähteitä ja mikä on nykyistä arviointia. Oma kokemus avaa väyliä tunteiden historiaan.

Muistelijan ja tutkijan kohtaamisen kipupisteitä tarkastellaan oman kokemuksen ja klassikoiden valossa. Tukeudutaan historianfilosofien näkemyksiin historian ja kokemuksen / muistin suhteesta ja ennen kaikkea historiankirjoituksen suhteesta autobiografiaan. Paul Ricoeur (1990) näkee autobiografian ihmisen tilan tutkimisen perusvälineenä historian ja fiktion rinnalla ja torjuu hierarkian, jossa historia on tiedettä ja autobiografia alisteista lähdemateriaalia. Diltheyllä autobiografia oli jopa *die höchste und am meisten instruktive Form, in welcher uns das Verstehen des Lebens entgegentritt*.

Ammennan muististani, mutta ei tuo poika ole minä. Katselen häntä kuin tuonpuoleisesta. Onko ihminen sama koko elämän ajan? Ricoeur kallistuu elämän mittaiseen jatkuvuuteen, nojautuen ihmisen identiteettiin ja luonteeseen sekä paljaaseen kysymykseen kuka?

Vaikka enää ei nähdä historianantutkimuksen alkavan puolen vuosisadan mentyä, tuonenraja ei ole menettänyt koko voimaansa. Noin kaukaista toimintaa voi katsoa paitsi sisältä myös ulkopuolelta. Ei selitellä parhain päin, vaan kysytään, miksi kaikki meni niin kuin meni. Jos tämän mielihöjää ojentaa nuoremmilleen, ei auta kuin voittaa häpeänsä ja asettua alttiiksi, niin kauan kuin muistia on.

Jouko Aaltonen: *Historiallisen dokumenttielokuvan monet äänet*

Tutkimushankkeeseen liittyen on tarkoitus tuottaa myös dokumenttielokuva, jonka käsikirjoitus on syntynyt rinnan tutkimustyön kanssa. Puheenvuorossa tarkastellaan dokumenttielokuvan ja tieteellisen historiankirjoituksen eroja ja yhtäläisyyksiä. Dokumenttielokuva on hyvä väline ihmisten kokemusten, tunteiden ja subjektiivisten näkökulmien tallentamiseen ja käsittelyyn. Kokemuksellisuus ja tunteet (tunneregiimi) on tullut tärkeämmäksi osaksi myös tieteellistä historianantutkimusta. Dokumenttielokuvassa rakennetaan - uusinnetaan tai puretaan - samalla myös historiankuvaa. Minkälaisen kuvan elokuvantekijä haluaa menneisyydestä antaa? Esityksessä analysoidaan keinoja, jolla dokumenttielokuvantekijä käyttää tässä työssään. Teiniliitto-projektin ja -elokuvan kohdalla oma rikkautensa mutta myös haasteensa on runsas aikalaisten muistelumateriaali. Mitä tehdä, kun elokuvan "todistaja" muistaa väärin? Missä on kokemuksen ja todellisen tapahtuman välinen elokuvallinen rajalinja? Miten moniäänisyys toteutuu dokumenttielokuvassa?